opositsiooniline liikumine Tartus, kuid siiski oli raad sunnitud mõneski punktis gildidele järele andma. 10. VIII 1593. a. kokkulepe, mis Tartu põhikorra ühe alusena kuni XVIII sajandini maksvusel püsis, andis gildide oldermannidele õiguse linna arvete läbivaatamisel juures viibida, asetas kodanikkude peatoiduse korraldamise kodanikkonna kontrolli alla ja suurendas mitmeti gildide mõju linna asjaajamises.

C. Mettig, Die Schragen der Grossen Gilde zu Dorpat (1907), lk. 9—16; F. K. Gadebusch, Livländ. Jahrbücher II_2, (1781); O. Freymuth, Tartu linn aa. 1558—1625 (koguteos »Tartu«, 1927), lk. 51 j.

P. T.

KARTTUNEN, Uuno, teadusemees, sünd. 26. VII 1874 ukj. Soomes Kitee klk., õppis Helsingi ülikoolis 1892—1906, viibis uurimisreisidel Tallinnas ja Tartus 1899, *lic. phil.* 1906. Oma teoses »Kalevipoegin kokoonpano« (Helsinki, 1905) annab K. alul ülevaate eesti rahvaluule kogumisest enne Kreutzwaldi ja peatub siis üksikasjalisemalt »Kalevipoja« loomisel, niihästi selle valmimise välisel protsessil kui ka sisemisel alusel, allikail ja lähtekohtadel; ta annab »Kalevipoja« laulude algupärast ridarealise ülevaate, mis paljastab Kreutzwaldi vaba luuleloomingu ja proosalugude kasutamise suure ülekaalu ehtsate rahvalauluvärsside kõrval; lõpuks esitab K. tüüpilisemaid rahvalaule, mida Kreutzwald on kasutanud. — Hiljemini on K. avaldanud mõned lühemad teaduslikud tööd ajaloo alalt.

O. L—s.

KARUS, vt. **KIVIKAS.**

KASEMETS, Anton, helikunstnik, sünd. 10. XII 1890 Harjumaal, Raplas, Rabivere mõisa teomehe pojana, õppis aa. 1899—1903 Tallinna linnakoolis, 1908—14 Peterburi konservatooriumis Homiliuse juures orelit ning Steinbergi ja Vihtoli juures kompositsiooni. Elades Tallinnas on K. tegev koorijuhina ja muusikakirjanikuna; oli 1923. a. Lauljate Liidu laulupeo üldkooride juht ja on samale kohale valitud 1928. a. laulupeoks. K. kirjutas a. 1919 »Muusika algõpetuse« ja tõlkis a. 1922 Rimski-Korssakovi »Tegeliku harmoonia õpetuse«. A. 1922 valiti K. Lauljate Liidu nõukogu ja juhatuse liikmeks ja on 1925. a. peale sama liidu väljaantava »Muusikalehe« toimetaja.

Isikl. saadud andmed. *L. N.*

KASK, Aleksander, ühistegelane, sünd. 17. XI 1885 Tartumaal, Lohusuu v. puutöölise pojana, lõpetas Lohusuu ministeeriumikooli pedagoogikaklassi, tegi 1905 Narva gümnaasiumi juures algkooliõpetaja eksami ja 1908 Tartus kodu-kooliõpetaja eksami matemaatikas ja geograafias. K. oli mitmel pool õpetajaks, muu seas 1906—07 Põltsamaa klk.-koolis, 1907—10 Lohusuu ministeeriumikoolis ja 1910—13 Tallinna keskkooles. 1910—13 toimis K. Eestimaa Põllumeeste Keskseltsi asjaajajana, pani seltsi ülesandel 1911 põllundusliku ajakirja »Talu« käima ja organiseeris üle maa selle levimist. Tallinna seltskondlikust elust võttis K. neil aa. agarasti osa. 1913—16 õppis K. Peterburi kõrgemail kaubanduslikel kursusil, teenides samal ajal »Pealinna Teataja« toimetuses, Peterburi linna toitluskomitees, Linnade Liidu Peterburi komitees j. m. 1917. a. alul asus K. Tallinna, töötas siin Linnade Liidu ettevõtteis, »Päevalehe« toimetuses, Tallinna linnapangas jne. Aa. 1917—20 võttis K. »Üürniku« rühma esindajana osa linnavolikogu töist, olles mõne aja ka revisjonikomisjoni esimeheks. Jaan. 1919 kuni Vabadussõja lõpuni oli K. sõjavägede peakontrolöriks Selle järel andus K. ühistegevusele ja on mitmes ühistegelises ürituses asunud juhtival kohal. Ta on olnud dets. 1919 asutatud Eesti Ühistegelise Liidu juhatuse liikmeks algusest peale, viimseil aa. ka juhatuse esimeheks, ja toimetanud selle häälekandjat »Ühistegevuslehte«, esiti tegeva ja 1924. a. peale ka vastutava toimetajana. 1920. a. ellukutsutud Eesti ühistegeliste asutiste keskpangas — Rahvapangas — on K. olnud juhatuse liikmeks, hiljemini esimeheks. 1921. a. K.-i eestvõttel asutatud Kartuliühisuste Liidus oli K. kuni 1925. a. juhatuse esimeheks. Samuti organiseeris K. ühistegelise kindlustus-keskseltsi, mis oma tegevust algas 1924. a., ja toimis selle nõukogu esimehena. K.-i sulest on ilmunud kirjutised »Ühistegeline krediit Eestis« ja »Eesti ühistegevus« koguteoses »Eesti, maa, rahvas ja kultuur« (1926).

Isikl. j. m. saadud andmed. *T.*

KATARIINA II, Vene keisrinna, sünd. 21. IV 1729 Stettiinis Anhalt-Zerbsti vürstisoost Preisi ohvitseri tütrena, tuli a. 1743 keisrinna Elisabeti kutsel Venemaale, naitus siin a. 1745 troonipärija, pärastise keisri Peeter III-ga, ja pääsis pärast oma mehe troonilt tagandamist sõjaväelise mässu abil 28. VI 1762 Vene keisrinnaks. K. püüdis alguses teostada reforme valgustusaja ideede vaimus, ei leidnud aga neile üritusile küllalist kõlapinda ja tugis hiljemini peamiselt kõige tugevamale seisusele — aadlile. Uue, ajavaimule vastava seadustiku väljatöötamiseks a. 1767 Moskva kokkukutsutud Suures Seadusiandvas Komisjonis esinesid eri seisuste esindajad niivõrra kitsasseisuslikkude huvide kaitsjaina, et K. otsustas rajada oma reformid seisuslikkuse alusele. 1775. a. seadus kubermangude korralduse kohta ja 1785. a. seadus aadliseisuse õiguste kohta lõid koha-